

"לאהוב את הארץ"

סרן איליי אלישע לוגסי ז"ל

כתיבת מערך השיעור : פני חזיז - רשת אמי"ת

נתוני יסוד ומבוא למורה

- **שם הנופל:** סרן איליי אלישע לוגסי ז"ל.
- **הציטוט המלווה (הסטיקרה):** "לאהוב את הארץ" / "מה אתה צריך חו"ל כשעוד לא הספקת לראות את כל הארץ".
- **רציונל פדגוגי ("מהמיתוס אל האנושי"):** אהבת הארץ נתפסת לעיתים כמושג מופשט, אך איליי הפך אותה למעשה יומיומי. כבן יחיד שאמו נדרשה לחתום על אישור לשירותו הקרבי, הוא הוכיח שאהבה ללא תנאי לארץ דורשת מאמץ, הליכה ברגליים, והקרבה. המושג "מולדת" אינו נכס העובר בירושה, אלא יצירה שאנו מחויבים "להוליד" ולברוא מחדש בכל יום בזיעת אפיו.
- **מטרות השיעור:**
 1. **חיבור רגשי:** היכרות עם איליי כצעיר שהארץ זרמה בעורקיו, מש"צ (מדריך של"ח) וחייל נועז שהתעקש לחזור לקרב גם לאחר שנפצע.
 2. **הקניית ידע והגות:** הבנת המושג העברי "מולדת" כפעולה אקטיבית של "הולדה" ויצירה, בשונה ממושגים פסיביים בשפות אחרות.
 3. **בירור זהות:** בחינה אישית – האם אני מתייחס לארץ כאל "מלון" שאני רק צורך ממנו, או כאל מולדת שאני יוצר ובונה?
 4. **אחריות למעשה:** פעולת שטח של עבודת כפיים (ניקיון, טיפוח, חקלאות) המוכיחה אהבה אקטיבית לאדמה.
- **רקע על הדמות (תמצית למורה):** איליי גדל בקריית שמונה, חונך לאהבת הטבע והיה מדריך של"ח. בהיותו בן יחיד, נדרש לאישור אימו כדי לשרת בקרבי. התגייס לשריון והפך לקצין מצטיין שזכה לכינוי "מר שריון". במלחמה, למרות פציעה,

התעקש לחזור להילחם. איליי נפל בקרב ב-3.7.2024, טרם הספיק להציע נישואין לזוגתו עדי.

1. הטבעת הרגשית: "הניצוץ" (10 דקות)

בחר/י אפשרות אחת מבין השתיים:

- **אפשרות א' – טריגר "החתימה של הליביאה":** המנחה מציג טופס אישור הורים לשירות קרבי (טופס ריק או מצגת). הוא מספר את סיפורו של איליי, בן יחיד לאימו סמדר. כדי להתגייס לשריון, אמו היתה חייבת לחתום. סמדר סיפרה: "אני חותמת והוא מלטף לי את הראש. חותמת... ובאותו יום לא היה מאושר ממנו עלי אדמות. אמר לי: 'איך אני גאה בך, איזו לביאה את'".
 - **שאלות לשית:** מדוע נער בן 18 מרגיש צורך עז כל כך להגיע לקרבי עד שהוא קורא לאמו "לביאה" כשהיא מסכנת את היקר לה מכל? מניין נובעת אהבה עצומה כל כך למדינה?
- **אפשרות ב' – טריגר "החזרה מהפציעה":** המנחה מספר: "תארו לכם לוחם שנפצע במהלך הלחימה העזה ברצועה. רובנו היינו מנצלים את הפציעה כדי לנוח, לקחת אוויר בבית, אולי אפילו להישאר בעורף. אבל איליי, שזכה לכינוי 'מר שריון', דחק ברופאיו שוב ושוב והתעקש לחזור להילחם לצד חבריו לפלוגה".
 - **שאלות לשית:** מהו המנוע הפנימי שגורם לאדם פצוע לדרוש לחזור אל התופת?

2. טבעת הערך והלימוד: "לב השיעור - הגרעין הלמדני" (15 דקות)

- **הצגת הסטיקור:** "לאהוב את הארץ".
- **לימוד הפרשנות (מתוך הספר "פרקי בנים" בעריכת הרב שי פירון וג'קי שימל):**
 - **פסוק א' (נוף מולדת מעצב זהות):** "הקשר העמוק שבין אדם למרחב הגאוגרפי שבו הוא פועל, נושם ויוצר, מהווה גורם מרכזי בכינונה של הזהות האישית והקולקטיבית. 'אהבת מולדת' חורגת אל מעבר לבעלות קניינית-משפטית, 'אהבת מולדת' היא מארג מפעים של זיכרונות היסטוריים, ציוויים מטאפיזיים, מורשת משפחתית, קשר עמוק לארץ ולנופיה... ארץ ישראל מתייחדת בהיותה פיסת ארץ קטנה המאגדת לתוכה נופים שונים ומנוגדים... נופי הארץ ואופיה של האומה כרוכים אלה באלה."

■ **שאלה לדיון:** התבוננו בתמונה מטיול בארץ בסמארטפון – איך הנוף

הספציפי משפיע על מי שאתם ועל האופי הישראלי שלנו?

- **פסקה ב' (להוליד את המולדת מחדש):** "המינוח העברי הייחודי, 'מולדת' מצביע על הקשר הייחודי שבין העם לארצו. בשפות אחרות מולדת משולה לְבִית, 'Homeland', פעמים אף יותר מכך... קשורה עם מורשת אבות, Patrie. לא כך הוא בעברית. משמעות המילה מולדת מדגישה את הילדיות, את הלידה. המולדת מטילה עלינו ליילד, להוליד, את הקשר שבינו לבין הארץ, בכל פעם מחדש. אוי לנו אם נבסס את הקשר לארץ רק על בסיס מורשת האבות. מוטלת עלינו חובה קיומית, 'לברוא', להוליד בכל פעם מחדש את מהות הקשר שבינו לבין הארץ."

■ **שאלה לדיון:** אם "מולדת" פירושה לעשות מעשה של יצירה בכל יום

מחדש, אילו פעולות יומיומיות אנחנו יכולים לעשות כדי "להוליד" את

הארץ ולא רק ליהנות ממה שהורישו לנו?

- **פסקה ג' (זיעת אפיים ומטאטא – אהבה במעשים):** "לא בכדי הדגיש דוד בן גוריון, ראש הממשלה הראשון, 'מולדת אי אפשר לקנות בכסף או לכבוש בחרב. צריך אתה ליצור אותה בזעת אפיר'. הנאצים שכבשו את וינה אילצו רבנים ואדמו"רים לטאטא את רחובות העיר לקולות צהלת ההמון. אחד מהם היה רבי אברהם יעקב פרידמן, שאמר: 'אם אזכה לעלות לארץ ישראל - אטאטא את רחובותיה'. הרבי ניצל, עלה לארץ... בכל יום, בטרם האיר היום כשמטאטא בידו... אמר: 'אם השארנו אפילו שקית קטנה, נכשלו'. איליי מימש את הצו, קם 'והתהלך בארץ בתרמיל ובמקל'. שוב ושוב פגש במסלולים השונים את ארץ ישראל."

■ **שאלה לדיון:** איך פעולה פשוטה ומכלכלת כמו ניקיון, חקלאות או

עבודת כפיים מחברת אותנו לארץ הרבה יותר מאשר טיול ברכב

ממוזג?

הסבר מושגים

- **פטריוטיות מילולית לעומת אהבה אקטיבית:** ההבדל בין הצהרות נאמנות רשמיות למדינה, לבין פעולות מעשיות המעידות על אהבה וקשר אמיתי (כמו טיולים, התנדבות בחקלאות, שמירת טבע).

- **מרחב וירטואלי מול ממשות:** העולם הדיגיטלי מספק אשליה של הימצאות בכל מקום ובשום מקום, בעוד הממשות דורשת מאיתנו לחוות את העולם דרך החושים הפיזיים ולהרגיש שייכות למקום מוגדר.
- **קשר פיזי מייצר קשר נפשי:** הרעיון הפסיכולוגי שאי אפשר לאהוב באמת משהו מופשט מבלי לחוות אותו. כשאתה משקיע מאמץ (מזיע בטיול או נוטע עץ), אתה נקשר רגשית למקום.

שאלות הבנה והעמקה

שאלות הבנה:

1. על פי הפסקה הראשונה, אילו פעולות נדרשות מאיתנו כדי לבטא "אהבה אמיתית" לארץ, ומדוע רק שירת המנונים אינה מספיקה?
2. מהי הסכנה ב"מרחבים הווירטואליים" שבהם אנו מבליים כיום, וכיצד אהבת הארץ מהווה תרופה לכך? (היעזרו בפסקה השנייה).

שאלות העמקה:

1. אם אהבת הארץ כוללת גם "מחויבות לשמור עליה", האם מאבקים סביבתיים (כמו מניעת זיהום או שמירה על חופים) הם ביטוי של פטריוטיות וציונות ממש כמו השירות הצבאי? נמקו.
2. אנשים רבים מרגישים "אזרחי העולם" ויכולים לעבוד מכל מקום בעזרת מחשב. מדוע בכל זאת הפירוש טוען שהחיבור לשורשים ולאדמה פיזית ספציפית נותן "כוחות ונחמה"?

■

3. טבעת הזהות: "איפה זה פוגש אותי?" (10 דקות)

- **מטרה:** בירור אישי על צורת הצריכה של החניך מול הארץ.
- **פעילות זהות ("צרכן או יצרן?"):** כל חניך מקבל פתק שעליו לצייר על צידו האחד "עגלת קניות" ועל צידו השני "פטיש מסמר/טורייה".
- **שאלת המפתח להתבוננות:** במהלך החודש האחרון, ביחס למדינה, ליישוב שלי ולסביבה הטבעית שלי – האם הייתי בעיקר ב'עגלת הקניות' (רק טיילתי, נהנית, צרכתי שירותים, לכלכתי), או שהייתי גם 'עם הטורייה' (יצרתי, ניקיתי, הזעתי,

בנית?) היכן אני נדרש 'להזיע' קצת יותר למען המולדת כדי להרוויח את הקשר שלי אליה?"

4. טבעת האחריות: "פשוט תעשו - מולידים מחדש" (10 דקות)

- אפשרות א' (במרחב הקבוצתי/חינוכי): "מטאטאים באהבה – מבצע אימוץ"
 - הקריאה לפעולה: "איליי הלך את הארץ ברגליו. האדמו"ר שחווה את שואת וינה אמר שטאטוא הארץ הוא זכות עצומה. אנחנו לא רק נדבר על אהבת הארץ – אנחנו נלכלך את הידיים בשבילה".
 - הביצוע הפרקטי מחר בבוקר: המשימה של הכיתה/צוות היא לצאת מחוץ לכותלי המבנה הממוזג, לאתר שטח ציבורי או פינת טבע קרובה (חורשה סמוכה, חצר בית הספר, גן ציבורי), ולקחת עליה אחריות פיזית בעבודת כפיים. החניכים יצאו מחר עם שקיות זבל, מטאטאים או כלי גינון, ויעבדו בזיעת אפם למשך שעה, כדי "להוליד" מחדש את החיבור לארץ.
- אפשרות ב' (במרחב האישי/משפחתי בסופ"ש): "בשביל איליי"
 - הקריאה לפעולה: "איליי היה מדריך של"ח שאהב את השבילים, וראה בטבע את תבנית נוף מולדתו".
 - הביצוע הפרקטי בסופ"ש: לקראת סוף השבוע, כל חניך מתחייב לצאת להליכה בשביל, ביער או בטבע הסמוך לביתו (או במהלך טיול משפחתי). המשימה האקטיבית היא לקחת תרמיל ושקית, ובמהלך ההליכה לאסוף פסולת שהשאירו אחרים, או לעזור פיזית לחקלאי מקומי אם יש כזה בסביבה. המטרה היא להפוך את אהבת הארץ מסיסמה למעשה של עמל וזיעה, כפי שחי ופעל איליי. בתחילת השבוע הבא החניכים ישתפו את הקבוצה בחוויה.

5. משימה מעשית

ביצוע אחת משתי המשימות המעשיות המפורטות בטבעת האחריות (מבצע ניקיון/עבודת כפיים במרחב הסמוך או איסוף פסולת ועזרה בשבילי הארץ בסוף השבוע) ודיווח קצר עליה במפגש הבא.

6. כתיבה אישית למשפחת הנופל

הנחיה למורה/תלמיד: כתוב מכתב אישי קצר למשפחתו ולאִימו סמדר של סרן איליי אלישע לוגסי ז"ל: ספר להם מה למדת מדמותו, מאהבתו הבלתי מתפשרת לארץ ולשביליה, מעוז רוחו לחזור לקרב מתוך פציעה, ומה היית רוצה לאמץ באורחות חיך מתוך מורשתו.

7. נספח ללימוד עצמי, בחברותא או בכיתה (מקורות מתוך הספר "פרקי בנים" בעריכת הרב שי פירון וג'קי שימל)

- **הסטיקר והמשפט המכונן:** "מה אתה צריך חו"ל כשעוד לא הספקת לראות את כל הארץ" / "לאהוב את הארץ"
- **מתוך הפירוש של הרב שי פירון וג'קי שימל (מתוך הספר "פרקי בנים"):**
 - "הקשר העמוק שבין אדם למרחב הגאוגרפי שבו הוא פועל, נושם ויוצר, הוא גורם מרכזי בכינונה של הזהות האישית והקולקטיבית... 'אהבת מולדת' היא מארג מפעים של זיכרונות היסטוריים, ציוניים מטפיזיים, מורשת משפחתית, קשר עמוק לארץ ולנופיה... נופי הארץ ואופייה של האומה כרוכים זה בזה."
 - "המונח העברי הייחודי 'מולדת' מצביע על הקשר הייחודי שבין העם לארצו... משמעות המילה מולדת מדגישה את הילדיות, את הלידה. המולדת מטילה עלינו ליילד, להוליד את הקשר שבינינו ובין הארץ בכל פעם מחדש. או לנו אם נבסס את הקשר לארץ רק על סמך מורשת האבות. מוטלת עלינו חובה קיומית לברוא, להוליד בכל פעם מחדש את מהות הקשר שבינינו ובין הארץ."
 - "דוד בן-גוריון הדגיש: 'מולדת אי אפשר לקנות בכסף או לכבוש בחרב. צריך אתה ליצור אותה בזעת אפך'... איליי מימש את הצו, קם 'והתהלך בארץ בתרמיל ובמקל'. שוב ושוב פגש במסלולים השונים את ארץ ישראל."
- **הסבר מושגים:**
 - **להוליד את המולדת מחדש:** בשונה משפות שבהן המילה מולדת נגזרת מאבות (Patrie) או מבית (Homeland), בעברית השורש הוא י.ל.ד – המולדת דורשת מאיתנו יצירה והתחדשות מתמדת, ולא הישענות פסיבית על העבר.
 - **אהבת הארץ בזיעת אפיים:** תפיסה שלפיה קשר אמיתי לארץ נבנה דרך עבודת כפיים, הליכה בשבילים, שמירה על ניקיונה ועמל פיזי, ולא דרך דיבורים מופשטים.
- **מקורות השראה נוספים מתוך הספר:**

- מקור השראה 1 (הרמב"ם): "גדולי החכמים היו מנשקין על תחומי ארץ ישראל ומנשקין אבניה ומתגלגלין בעפרה, וכן הוא אומר: 'כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחננו'."
- מקור השראה 2 (רבי נחמן מברסלב): "כל מקום שאני הולך, אני הולך לארץ ישראל."
- מקור השראה 3 (בנימין זאב הרצל): "ארץ ישראל היא ארץ מולדת אבותינו היקרה לנו ועד נצח לא נשכחה."
- מקור השראה 4 (נתן אלתרמן - 'כי סערת עלי'): "כי סערת עלי, לנצח אנגנך / שוא חומה אצור לך שוא אציב דלתיים! / תשוקתי אליך ואלי גנך / ואלי גופי סחרחר, אוֹבֵד יְדִים! ... לְבַדִּי אֶהְיֶה בְּאַרְצוֹתֶיךָ הַלֵּךְ..."
- מקור השראה 5 (יצחק שמיר): "בראש מעיני היתה ארץ ישראל."

